

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – utvisning

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

AK

Ombud och offentlig försvarare: Advokat MB

Överklagat avgörande

Svea hovrätts dom den 8 november 2024 i mål B 11042-24

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen ska utvisa AK med ett förbud att återvända till Sverige under fem år.

Frågan i målet

Den fråga som jag bedömer är av intresse ur prejudikatsynpunkt är om det finns förutsättningar att utvisa AK, som är EES-medborgare, med anledning av att han nu har dömts för stöld till fängelse i en månad och tidigare under en tioårsperiod har lagförts för upprepade fall av tillgreppsrelaterade brott som vart och ett har haft ett begränsat straffvärde.

Bakgrund

AK, som är medborgare i EES-landet Lettland, har den 24 juli 2024 gjort sig skyldig till stöld av varor i en butik till ett värde av cirka 6000 kronor. Påföljden har bestämts till fängelse i en månad. Före den nu överklagade domen hade han lagförts vid 16 tillfällen för tillgreppsrelaterade brott. Både tingsrätten och hovrätten har avslagit åklagarens begäran om att AK skulle utvisas eftersom det tillgreppsbrott som AK döms för inte har ansetts utgöra ett sådant verkligt, faktiskt och tillräckligt allvarligt hot mot samhället som krävs för utvisning av en EU-medborgare. Ordföranden i hovrätten var skiljaktig och fann att AK, i enlighet med vad åklagaren begärt, skulle utvisas och förbjudas att återvända till Sverige under fem år.

Grunden för mitt överklagande

Bestämmelserna om utvisning på grund av brott finns i 8 a kap. utlänningslagen.

För utvisning av en EES-medborgare krävs, till skillnad från vad som gäller för personer som inte är EES-medborgare, att utvisningen sker av hänsyn till allmän ordning och säkerhet (se 8 a kap. 6 § första stycket utlänningslagen). Detta krav infördes i utlänningslagen den 1 maj 2014 och har sin bakgrund i det s.k. rörlighetsdirektivet (Europaparlamentets och Rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier etc., vilket ersatte det tidigare direktivet 64/221/EEG).

En skillnad mellan rörlighetsdirektivet och den svenska lagtextens hänvisning till allmän ordning och säkerhet är att rörlighetsdirektivet skiljer på hänsyn till allmän ordning respektive till säkerhet. Enligt direktivet räcker det att hänsyn tas till allmän ordning *eller* till säkerhet. Eftersom det är fråga om ett EU-rättsligt begrepp ska den svenska lagtexten tolkas i enlighet med direktivet och ges den innebörd som följer av unionsrätten. (Se Sandesjö och Wikrén, Utlänningslagen [14 juni 2024, JUNO], kommentaren till 8 a kap. 6 §, med hänvisning till prop. 2013/14:82 s. 76 och prop. 2021/22:224 s. 59).

Vad som föreskrivs i bl.a. 8 kap. 12–13 §§ utlänningslagen i fråga om utvisning enligt 8 kap. 11 § (som reglerar utvisning av hänsyn till allmän ordning och säkerhet) gäller även vid utvisning på grund av brott av hänsyn till allmän ordning och säkerhet enligt 8 a kap. 6 § (se 8 a kap. 6 § andra stycket utlänningslagen).

Bestämmelsen i 8 kap. 12 § utlänningslagen klargör att utvisning endast får ske om utlänningens eget beteende utgör ett verkligt, faktiskt eller tillräckligt allvarligt hot mot ett grundläggande samhällsintresse. Att personen tidigare har dömts för brott får inte i sig utgöra skäl för ett sådant beslut. Bestämmelsen har sin grund i artikel 27.2 i rörlighetsdirektivet. Där anges att åtgärder som vidtas med hänsyn till allmän ordning eller säkerhet även ska överensstämma med proportionalitetsprincipen och uteslutande vara grundade på vederbörandes personliga beteende, samt att motiveringar som inte beaktar omständigheterna i det enskilda fallet eller som tar allmänpreventiva hänsyn inte ska accepteras.

I 8 kap. 13 § i utlänningslagen tydliggörs att samtliga faktorer som anges i artikel 28.1 i rörlighetsdirektivet ska beaktas innan ett beslut om utvisning av hänsyn till allmän ordning och säkerhet fattas. De faktorer som ska beaktas är bl.a. hur länge personen varit i landet, personens ålder, hälsotillstånd, familjesituation, ekonomiska situation, sociala och kulturella integrering och banden till ursprungslandet.

Högsta domstolen har prövat frågan om utvisning av EES-medborgare – och i samband med det närmare redogjort för rättsläget – i rättsfallen *Fickstölden* NJA 2009 s. 559, *Butiksstölden på Datavägen* NJA 2014 s. 415,

Smugglingen på M/S Wawel NJA 2018 s. 491 samt *Kvinnofridskränkningen och straffskärpningen* NJA 2024 s. 117.

I avgörandet *Fickstölden* NJA 2009 s. 559 dömdes en tilltalad, som var medborgare i Rumänien, för grov stöld och försök till grov stöld för att han tillsammans med en medtilltalad person försökt stjäla pengar eller bankomat kort ur en äldre mans ficka samt stulit en plånbok innehållande pengar ur en 83-årig kvinnas handväska. Påföljden bestämdes till fängelse i sex månader. I frågan om utvisning konstaterade Högsta domstolen att den i målet aktuella brottsligheten inte kunde anses utgöra ett så allvarligt hot mot samhället att utvisning borde ske. Högsta domstolen uttalade bl.a. följande.

Rörlighetsdirektivet ersatte rådets direktiv 64/221/EEG av den 25 februari 1964 om samordningen av särskilda åtgärder som gäller utländska medborgares rörlighet och bosättning vilka är berättigade med hänsyn till allmän ordning, säkerhet eller hälsa. EG-domstolen har vid flera tillfällen uttalat sig om innebörden av den artikel i det tidigare direktivet som motsvarar artikel 27 i rörlighetsdirektivet. Domstolen har därvid understrukit att undantaget avseende allmän ordning och säkerhet utgör en avvikelser från den grundläggande principen om fri rörlighet för personer och därför ska tolkas restriktivt (EG-domstolens dom den 27 april 2006 i mål C 441/02, kommissionen mot Tyskland [REG 2006, s. I-3449], p. 34 med hänvisningar till tidigare domar). EG-domstolen har också vid upprepade tillfällen understrukit att åtgärder vidtagna med hänsyn till allmän ordning och säkerhet uteslutande ska grunda sig på den berörda personens eget uppförande. Vidare har anförts att det – såsom framgår av fast rättspraxis – för att en nationell myndighet ska kunna hänvisa till begreppet allmän ordning, utöver den störning av ordningen i samhället som varje lagöverträdelse innebär, under alla omständigheter måste föreligga ett verkligt och tillräckligt allvarligt hot som påverkar ett av samhällets grundläggande intressen (a. dom p. 35 med hänvisningar).

I avgörandet *Butikstölden på Datavägen* var det frågan om en polsk medborgare som hade gjort sig skyldig till stöld i en butik av olika sorters köttprodukter till ett värde av strax över 2 000 kr. Påföljden hade bestämts till fängelse i en månad. Före den aktuella domen hade han lagförts för två stölder i butik och för dessa dömts till villkorlig dom respektive en månads fängelse. Den första stölden avsåg ett sågverktyg värt cirka 1 700 kronor och den andra avsåg varor till ett värde om cirka 2 900 kronor som tillgripits tillsammans med minst en annan person. I den för detta överklagande prejudikatintressanta frågan har Högsta domstolen skrivit bl.a. följande.

23. Straffbestämmelserna om stöld syftar till att värna respekten för äganderätten. Utan tvekan är det ett grundläggande samhällsintresse att äganderätten skyddas. Brott som innefattar ett angrepp mot äganderätten kan alltså ligga till grund för beslut om utvisning även av EES-medborgare.

24. De brott som M.W. har gjort sig skyldig till – stöld i butik av varor till ett inte särskilt högt värde – kan emellertid inte ses som ett verkligt och tillräckligt allvarligt hot som påverkar ett av samhällets grundläggande intressen och som går utöver den störning av ordningen i samhället som varje lagöverträdelse innebär. Det skulle inte heller vara en i förhållande till brottsligheten och till M.W:s personliga beteende proportionerlig åtgärd att utvisa honom. Med beaktande av den restriktivitet som gäller för utvisning av EES-medborgare ska M.W. därför inte utvisas.

I avgörandet *Smugglingen på M/S Wavel* var det frågan om två polska medborgare som hade gjort sig skyldiga till smuggling respektive grov smuggling och olovlig förflyttning av punktskattepliktiga varor. Påföljden hade bestämts till fängelse i fyra respektive sju månader. De hade tidigare en gång vardera lagförts för brott av liknande slag. Dessa lagföringar låg dock långt tillbaka i tiden, nämligen fyra respektive sex år. Högsta domstolen uttalade bl.a. att den i målet aktuella brottsligheten kunde leda till utvisning också av EES-medborgare, men att detta med hänsyn till den generella restriktivitet som ska gälla i de fallen förutsätter antingen att EES-medborgarens brottslighet är allvarligare än den i målet aktuella eller att det finns starka skäl att tro att han eller hon kommer att göra sig skyldig till framtida brottslighet av upprepade karaktär. Sådana skäl kunde inte anses finnas i det här fallet enbart med stöd av den tidigare brottsligheten och de brott som de tilltalade då lagfördes för. Sammantaget kunde de brott som de tilltalade gjort sig skyldiga till inte ses som verkliga, faktiska och tillräckligt allvarliga hot som påverkar ett grundläggande samhällsintresse på det sätt som krävs för utvisning.

I avgörandet *Kvinnofridskränkningen och straffskärpningen* NJA 2024 s. 117 dömdes en man som var medborgare i Polen för grov kvinnofridskränkning och barnfridsbrott till fängelse i ett år och sex månader. Högsta domstolen slog fast att brottet grov kvinnofridskränkning är ett brott av sådant slag som utgör ett hot mot ett grundläggande samhällsintresse och som därför kan ligga till grund för utvisning med hänvisning till allmän ordning, förutsatt att EES-medborgarens eget beteende i det enskilda fallet utgör ett verkligt, faktiskt och tillräckligt allvarligt hot mot detta samhällsintresse. Med hänsyn till att den grova kvinnofridskränkningen innefattade fem fall av misshandel, fyra fall av olaga hot, två fall av skadegörelse samt ett fall av uppmaning till självmord och vidare att gärningarna innefattat allvarligt våld och begåtts under en längre tidsperiod då parterna bl.a. fått barn tillsammans bedömdes det beteende som den tilltalade gjort sig skyldig till utgöra ett sådant verkligt, faktiskt och tillräckligt allvarligt hot mot grundläggande samhällsintressen att utvisning borde ske. Hans anknytning till Sverige bedömdes inte vara så stark att en utvisning var oproportionerlig.

Från hovrättspraxis som avser utvisning på grund av stöldbrott kan följande exempel nämnas.

I *Göta hovrätts dom den 14 mars 2018 i mål B 457-18* upphävde hovrätten tingsrättens beslut om utvisning. Den tilltalade hade dömts för stöld av varor för cirka 6 800 kronor vid ett tillfälle till fängelse i två månader. Av tingsrättens dom framgår att den tilltalade sedan år 1995 hade dömts för tillgreppsbrott vid ett stort antal tillfällen i Litauen och att han senast hade dömts den 3 februari 2016 till fängelse två år och sex månader för stöld och grov stöld. Tingsrätten hade funnit att utvisning, särskilt mot bakgrund av att den tilltalade saknade all anknytning till Sverige, inte kunde anses strida mot proportionalitetsprincipen. Utvisning kunde i det här fallet enligt tingsrätten inte heller anses strida mot principen att restriktivitet gäller för utvisning av EES-medborgare. Hovrätten fann vid sin ändring av utvisningsbeslutet, med hänvisning till NJA 2014 s. 415, att den tilltalades beteende inte framstod som ett verkligt och allvarligt hot som påverkar ett av samhällets intressen och som går utöver den störning av ordningen som varje lagöverträdelse innebär. En utvisning kunde inte heller anses proportionerlig enligt hovrätten.

I *Göta hovrätts dom den 17 januari 2024 i mål nr B 4910-23* utvisades den tilltalade efter att han hade dömts för två fall av stöld av diesel motsvarande värden om cirka 1 200 kr respektive 2 200 kronor. Påföljden hade bestämts till fängelse tre månader. Han var lagförd en gång tidigare i Sverige och förekom under flera avsnitt i det s.k. Ecris-registret.

I *Svea hovrätts dom den 16 februari 2024 i mål nr B 1352-24* utvisades den tilltalade efter att han hade dömts för stöld i butik av varor för cirka 2 000 kr. Påföljden hade bestämts till fängelse i en månad. Tingsrätten och hovrätten fann att även om den aktuella stölden sedd för sig inte var särskilt allvarlig så utgjorde den tilltalades personliga beteende i form av upprepade återfall i stöldbrottslighet ett verkligt och tillräckligt allvarligt hot mot det grundläggande samhällsintresse som aganderätten är.

Min bedömning

Den stöld AK döms för och omständigheterna att han sedan år 2014 har dömts för huvudsakligen tillgreppsbrott vid sammanlagt 17 tillfällen i Sverige innebär att det kan antas att han kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet här. Hans anknytning till Sverige är inte sådan att den utgör något hinder mot utvisning. Förutsättningarna för utvisning enligt 8 a kap. 1 § utlänningslagen är därför uppfyllda.

Frågan är om AK:s EES-medborgarskap enligt 8 a kap. 6 § och 8 kap. 12–13 §§ utlänningslagen utgör hinder mot att han utvisas.

Utvisning av en EES-medborgare får ske endast med hänsyn till allmän ordning och säkerhet och får grunda sig enbart på den tilltalades eget uppförande. Det måste finnas ett verkligt och tillräckligt allvarligt hot som påverkar ett av samhällets grundläggande intressen för att utvisning med hänvisning till allmän ordning och säkerhet ska kunna ske.

Högsta domstolen har tidigare klargjort att det är ett grundläggande samhällsintresse att äganderätten skyddas och att brott som innefattar angrepp mot äganderätten därmed kan ligga till grund för beslut om utvisning även av EES-medborgare.

Den tillgreppsbrottslighet som AK under en tioårsperiod har dömts för i Sverige omfattar stöld vid tolv tillfällen, försök till stöld vid två tillfällen, förberedelse till stöld vid ett tillfälle, snatteri och ringa stöld vid fyra tillfällen samt häleri och häleriförseelse vid ett tillfälle vardera. Avgörandena från senare tid innefattar, förutom den nu överklagade domen, en dom avseende stöld och en dom avseende försök till stöld från år 2023, då påföljden vid vardera tillfället bestämdes till fängelse en månad, samt två domar avseende stöld från år 2022, då påföljden på motsvarande sätt bestämdes till fängelse i vardera en månad.

Vid den stöld han nu döms för bestod stöldgodset av dyra märkeskläder som är enkla att sälja vidare. Han påträffades med de stulna varorna i en för stöld särskilt preparerad ryggsäck, designad för att butikslarmen inte skulle utlösas då han passerade sista betalningsmöjlighet. Dessa omständigheter kring gärningen talar för att stölden var överlagd och att han är utrustad för att begå tillgreppsbrott.

Med hänsyn till AK tidigare uppförande och de försvårande omständigheterna vid det nu aktuella brottet, som talar för att stölden var planerad, finns det starka skäl att tro att AK kommer att göra sig skyldig till framtida brottslighet av upprepad karaktär. Det står klart att hans beteende utgör ett verkligt, faktiskt och tillräckligt allvarligt hot som påverkar ett grundläggande samhällsintresse, dvs. äganderätten, och att hotet går klart utöver den samhällsstörning som varje lagöverträdelse innebär.

Med beaktande även av att AK är 46 år gammal, utan kända hälsoproblem och utan någon etablerad koppling till Sverige eller det svenska samhället men däremot med fru och barn i hemlandet Lettland (jfr 8 kap. 13 § och artikel 28.1 i rörlighetsdirektivet) är en utvisning inte oproportionerlig och han ska därför, i enlighet med begäran, utvisas ur Sverige och förbjudas att återvända hit under fem år.

Skälen för prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att målet med hänsyn till det allmänna intresset av tillgång till omfattande och vägledande prejudikatbildning bör prövas av Högsta

domstolen (Fitger m.fl., Rättegångsbalken [2022, version 93, JUNO], kommentaren till 54 kap. 10 §).

Utvecklingscentrum, som inom Åklagarmyndigheten ansvarar för bl.a. omvärldsbevakning, har med anledning av åklagarens begäran att överklaga domen bedömt att det behövs vägledning i frågan om utvisning av en EES-medborgare som gjort sig skyldig till upprepade tillgreppsbrott, vilka vart och ett inte varit av alltför allvarligt slag.

Jag delar Utvecklingscentrums bedömning och vill för egen del dessutom anföra följande i frågan om prövningstillstånd.

En effekt av den fria rörligheten inom EES-länderna är att det har blivit enklare att som EES-medborgare tillfälligt vistas i ett land för att begå brott. Förekomsten av personer som upprepat begår tillgreppsbrott på mer eller mindre tillfälliga besök i Sverige har etablerat sig på senare år i Sverige. Tillgreppen under besök i landet kan ske både inom ramen för mer organiserade internationella stödligor eller utanför ett sådant organiserat sammanhang. Frågan om det finns förutsättningar att utvisa EES-medborgare som återfaller i sådana tillgreppsrelaterade brott som vart och ett har ett begränsat straffvärde aktualiseras ofta i brottmål. Högsta domstolens tidigare avgöranden om utvisning av EES-medborgare ger inte tillräcklig vägledning när det gäller dessa återfallssituationer. Hovrättspraxis är inte enhetlig i frågan.

För att främja en enhetlig praxis som överensstämmer med gällande rätt är det enligt min bedömning av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar frågan om vilka förutsättningarna är för utvisning av EES-medborgare vid upprepad tillgreppsbrottslighet.

Det nu överklagade målet är lämpligt för att pröva den prejudikatintressanta frågan, eftersom det innehåller sådana sakförhållanden som typiskt sett förekommer i mål där den prejudikatintressanta frågan aktualiseras.

Bevisuppgift och handläggning

Ingen bevisning åberopas i frågan om utvisning. Målet kan avgöras utan huvudförhandling om prövningstillstånd skulle meddelas.

Katarina Johansson Welin

Eva Bloch

Kopia till

Västerorts åklagarkammare i Stockholm (AM-111587-24)

Vice chefsåklagare Karin Borg

Utvecklingscentrum.